

Rutin för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling

Beslutad av	Barn- och utbildningskontoret
Datum	2026-09-09
Ersätter tidigare version	Riktlinjer för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling [2025-05-21, BUN-2022-075]
Gäller för	Förskola och skola
Dokumentansvarig	Ledningsgrupp BoU

Innehållsförteckning

1. Ansvar vid diskriminering och kränkande behandling	3
1.1 Vad är kränkande behandling?	3
1.1.1 Vad menas med allvarig eller upprepade kränkande behandling?	4
1.2 Vad är diskriminering?	4
2. Rutin vid kännedom om allvarliga eller upprepade kränkningar eller trakasserier	5
2.1 Information om kännedom om upplevda kränkningar i KB Process	5
2.2 Utredning av allvarlig eller upprepade händelse	5
2.2.1 Snabbutredning eller vanlig utredning	6
2.2.2 Vad ska en utredning innehålla?	6
2.3 Åtgärder när ett barn eller en elev har blivit kränkt eller trakasserad	6
2.4 Följ upp åtgärderna	7
3. Uppföljning	7
3.1 Redovisning till Barn- och utbildningsnämnden	7
4. Utlämnande av handlingar	7
4.1 Vilken rätt till information har vårdnadshavare?	7
5. Förebyggande arbete	8
5.1 Upprätta en plan mot diskriminering och kränkande beahndling	8
5.1 1 Uppföljning och kartläggning av risker för kränkningar	9
5.1 2 Analys och bedömning av orsakerna till upptäckta riskerna	9
5.1 3 Planering och genomförande av åtgärder	9
5.1 4 Utvärdering	9

Ansvar vid diskriminering och kränkande behandling

Varje huvudman har enligt skollagen och diskrimineringslagen en skyldighet att motverka diskriminering och kränkande behandling av barn och elever.¹ Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att främja likvärdighet och skydda barn och elever mot diskriminering och annan kränkande behandling.

Barn- och utbildningsnämnden har det yttersta ansvaret, juridiskt och ekonomiskt, om något barn eller en elev blir utsatt för diskriminering eller kränkande behandling. Nämnden följer upp verksamheternas arbete i egen regi och tar del av de rapporter som kommit till Barn- och utbildningskontoret kännedom.

All personal är skyldig att aktivt uppmärksamma och motverka kränkande behandling samt trakasserier och sexuella trakasserier enligt diskrimineringslagen i samband med verksamheten och se till att sådan behandling och sådana trakasserier hanteras.²

Personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för allvarlig eller upprepad kränkande behandling eller allvarliga eller upprepade trakasserier eller sexuella trakasserier i samband med verksamheten är skyldig att informera rektorn om detta. En rektor som får sådan information som avses i andra eller tredje stycket är skyldig att anmäla detta till huvudmannen.³

Personal som får kännedom om att ett barn eller elev i samband med verksamheten anser sig blivit utsatt för trakasserier (kopplat till de sju diskrimineringsgrunderna) ska informera rektor. Verksamheten är skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden.⁴

1.1 Vad är kränkande behandling?

I dagligt tal kan en kränkning omfatta många olika situationer, medan kränkande behandling i skollagens mening är ett snävare begrepp.

Skollagens definition av kränkande behandling är ”ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet”.

För att ett uppträdande ska utgöra kränkande behandling enligt skollagen ska det inte ha samband med någon diskrimineringsgrund. Kränkningarna kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara återkommande. De kan vara synliga, uttalade och fysiska eller dolda och subtila. Kränkande behandling kan till exempel vara nedsättande ord, ryktesspridning, förlöjliganden eller fysiska handlingar som slag, sparkar och knuffar, men kan även bestå

¹ Skollagen (2010:800) 6 kap. och Diskrimineringslagen (2009:567) 3 kap.

² Skollagen (2010:800) 6 kap. § 10 och Diskrimineringslagen (2008:567) 2 kap 16 §.

³ Skollagen (2010:800) 6 kap. §10.

⁴ Diskrimineringslagen (2008:567) 2 kap 16 §.

av utfrysning eller hot. Kränkande behandling kan också förekomma digitalt, till exempel på sociala medier.

Bedömningen av vad som är kränkande behandling måste alltid göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.⁵

1.1.1 Vad menas med allvarlig eller upprepad kränkande behandling?

Vilka handlingar som inte ska betraktas som allvarlig kränkande behandling behöver bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Det kan enligt förarbetena exempelvis vara en retsam jargong i en grupp eller mindre meningsskiljaktigheter. Det kan också vara fråga om en konflikt mellan två elever som bäst löses ”på plats” av skolans personal och där det inte finns behov av ytterligare utredning för att det ska stå klart vad som hänt vilka eventuella åtgärder som behöver vidtas.

Med upprepad kränkande behandling avses enligt förarbetena att ett barn eller en elev anser sig utsatt för kränkande behandling vid fler än ett tillfälle. Det som inträffat behöver inte ha en viss karaktär eller allvarlighetsgrad. Verbala uttalanden, såsom skällsord eller öknamn, kan i enstaka fall hanteras utan att rektorn informeras. Men om det som inträffat upprepas behöver rektorn informeras i syfte att få en helhetsbild av barnets eller elevens utsatthet.

1.2 Vad är diskriminering?

Diskriminering är, något förenklat, när någon missgynnas eller kränks och missgynnandet eller kränkningen har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder.⁶

Nedan listas de sju diskrimineringsgrunderna:

- Kön
- Könsöverskridande identitet eller uttryck
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller annan trosuppfattning
- Funktionsnedsättning
- Sexuell läggning
- Ålder

⁵ Skollagen (2010:800) 6 kap 3 § och proposition 2025/26:196 Tid för undervisningsuppdraget.

⁶ Diskrimineringslagen (2008:567) 1 kap. 1 och 4–5 §§.

Rutin vid kännedom om allvarliga eller upprepade kränkningar eller trakasserier

Arbetsgången vid kännedom om upplevda allvarliga eller upprepade kränkningar eller trakasserier styrs till stor del av det digitala verktyg som används i Östhammars kommun.

Kränkande behandling som inte anses vara upprepade eller allvarlig ska hanteras på plats med berörda elever.

2.1 Information om kännedom om upplevda kränkningar i det digitala verktyget KB Process

Enligt Skollagen (6 kap 10§) är personal som får kännedom om att ett barn eller en elev misstänks ha blivit utsatt för allvarlig eller upprepade kränkande behandling skyldiga att informera rektorn om detta. Om personal får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling eller trakasserier eller sexuella trakasserier av någon i personalen är denne skyldig att informera rektorn om detta, även om det inte är fråga om upprepade eller allvarlig kränkande behandling.

Personal som får kännedom om att ett barn eller en elev misstänks blivit utsatt för trakasserier (kopplat till någon av de sju diskrimineringsgrunderna) eller sexuella trakasserier av någon i personalen är skyldig att informera rektorn om detta.

I Östhammars kommun informeras rektor via ett digitalt system, KB-process, som all personal har tillgång till via intranätet (INES). I och med att personal informerar via KB-process får rektor e-post om att detta och har på så sätt kännedom om händelsen. Rektor kan besluta om att informationen ska ges till rektor på annat vis. En rektor som får sådan information är skyldig att anmäla detta till huvudmannen via KB Process.

2.2 Utredning av allvarlig eller upprepade händelse

Barn- och utbildningsnämnden i Östhammars kommun har delegerat till rektor att starta en utredning. I utredningen inhämtas information för att kunna göra en bedömning av om barnet eller eleven blivit utsatt för en kränkning och vilka åtgärder som i så fall måste genomföras för att kränkningarna ska upphöra.

Rektor kan välja att själv göra utredningen eller delegera ansvaret till en lämplig person. Om barn eller elev upplever sig ha blivit utsatt för diskriminering, trakasserier eller kränkningar av personal ska rektor ansvara för utredningen. I systemet godkänner/alternativt ej godkänner verksamhetschef eller skolchef hanteringen av ärendet. Om det uppstår en skada i samband med kränkningen så ska detta även anmälas i KIA-elev.

2.2.1 Snabbutredning eller vanlig utredning?

Utredningens omfattning beror på omständigheterna i det enskilda fallet. I systemet KB Process finns funktionen *Snabbutredning*, den funktionen **används mycket restriktivt och i undantagsfall** om utredningen är gjord på plats och om det inte behövs några åtgärder eller uppföljning. Även vid en snabbutredning ska dokumentationen vara tillräcklig för att kunna utläsa hur ärendet har hanterats. Det räcker inte att endast konstatera att utredningen är gjord på plats.

2.2.2 Vad ska en utredning innehålla?

Utredningen ska påbörjas skyndsamt, i anmälan ska alltid för- och efternamn, personnummer och årskurs på utsatt och utsättande person anges, detta för att ärendet ska bli sökbart och för att undvika förväxlingar av vem som gjort vad när det ska utredas. Använd inte förkortningar.

Om barn eller eleven har skyddad identitet anges det och då anges barnets eller elevens alias.

Det ingår att fråga inblandade vad som hänt. Beskriv konkreta händelser. Vem/vilka är inblandade och hur har de inblandade agerat? Det kan också ingå att:

- Fråga andra barn, elever samt personal och vårdnadshavare.
- Ta reda på vad som händer på sociala medier och på andra fysiska platser, när det är direkt kopplat till verksamheten.
- Ta hjälp av särskild kompetens, såsom kurator eller psykolog, för att till exempel göra observationer.

Det är viktigt att utredningen ger en allsidig belysning av händelsen och kunna vara en grund för att bedöma eventuella trakasserier eller kränkningar.

När det finns konstaterade kränkningar ska utredningen även beskriva orsakerna till det som hänt (hur och varför det hände). Verksamheten ska i utredningen sträva efter att komma fram till en slutsats om vad som hänt.

Vårdnadshavarna kontaktas när en utredning inleds. Vårdnadshavare till inblandade barn och elever informeras om vad som har hänt och hur verksamheten kommer att arbeta för att kränkningen ska upphöra. Utredningen avser huvudmannens ansvar för att förebygga och förhindra kränkningar.

2.3 Åtgärder när ett barn eller en elev har blivit kränkt eller trakasserad

Det är viktigt att barn får hjälp av vuxen vid trakasserier och kränkningar. Om en rektor eller huvudmannen efter utredningen konstaterar att det förekommer kränkningar är denne

skyldig att snabbt vidta åtgärder som ska leda till att kränkningarna upphör. Lämpliga åtgärder beskrivs utifrån aktuell situation för att säkerställa att det inte händer igen.

Förslag på åtgärder kan vara:

- Samtal med berörda parter (barn, elever, vårdnadshavare, personal).
- Ökad uppsikt på platser vid tidpunkter som visat sig vara riskfyllda.
- Se över gruppindelningar och schemaläggning.
- Insatser från barn- eller elevhälsa på grupp- eller individnivå

2.4 följ upp åtgärderna

Det är viktigt att åtgärderna följs upp och utvärderas för att se om kränkningarna upphört. Om kränkningarna inte upphört måste nya eller kompletterande åtgärder genomföras för att stoppa kränkningarna. Genomförda åtgärder ska alltid följas upp och dokumenteras.

Uppföljning

Uppföljning och analys avseende kränkande behandling ska göras kontinuerligt, både på enheterna och av huvudmannen. Enheternas resultat av analyserna ska ligga till grund för kommande års plan mot diskriminering och kränkande behandling.

3.1 Redovisning till Barn- och utbildningsnämnden

I skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Som ett led i det systematiska kvalitetsarbetet ska Barn- och utbildningskontoret ge Barn- och utbildningsnämnden en redovisning av arbetet mot kränkande behandling två gånger per termin.

De av rektor startade utredningar nedtecknas av nämndsekreteraren på en delegationsförteckning som rapporteras till Barn- och utbildningsnämnden vid varje sammanträde.

Utlämning av handlingar

4.1 Vilken rätt till information har vårdnadshavare?

Då utredningen avser huvudmannens ansvar för att förebygga och förhindra kränkningar har inblandade barn och elevers vårdnadshavare ingen självklar rätt att få insyn i utredningen. Den färdiga utredningen är en allmän handling och kan begäras ut, men kan komma att behöva sekretessprövas innan utlämnande.

Förebyggande arbete

Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.⁷ Enligt diskrimineringslagen ska alla utbildningssamordnare arbeta med aktiva åtgärder; ett förebyggande och främjande arbete för att inom verksamheterna motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.⁸

Trakasserier och kränkningar kan ta sig olika uttryck. Barn och elever kan utsättas både fysiskt, verbalt och psykiskt. I takt med att allt fler använder sociala medier utsätts de unga för verbala och psykiska kränkningarna också på nätet.

Förskolan och skolan ska ha rutiner för verksamheten i syfte att förhindra diskriminering som till exempel trakasserier och sexuella trakasserier. Arbetet ska omfatta alla barn och elever inom verksamheten. Huvudmannen ska se till att det en gång per år, för varje särskild verksamhet, upprättas en Plan mot diskriminering och kränkande behandling.⁹

All personal är skyldig att aktivt uppmärksamma och motverka kränkande behandling samt trakasserier och sexuella trakasserier enligt diskrimineringslagen i samband med verksamheten och se till att sådan behandling och sådana trakasserier hanteras.

5.1 Upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling

Verksamheterna ska upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling. Det övergripande syftet med planen är att förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling och planen ska ständigt vara aktuell i verksamhetens dagliga arbete. För att planen ska fungera på ett ändamålsenligt sätt är det viktigt att den utformas utifrån verksamhetens egna behov.

Planen mot diskriminering och kränkande behandling ska alltid innehålla:

- En översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever
- En redogörelse för vilka av dessa åtgärder som verksamheten planerar att påbörja eller genomföra under det kommande året
- En redogörelse för hur åtgärderna i föregående årsplan har genomförts.

Vidare bör planen innehålla rutiner för både akuta situationer och uppföljande insatser, ansvarsfördelning samt hur händelser och åtgärder ska dokumenteras.

Barn och elever ska medverka i arbetet med att upprätta, följa upp och se över verksamhetens plan mot diskriminering och kränkande behandling.¹⁰

⁷ Ibid. 6 kap. 8 §.

⁸ Diskrimineringslagen (2008:567) 3 kap. 1 §.

⁹ Ibid. 6 kap. 6 och 8 §§

¹⁰ Förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling.

Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Det är viktigt att all personal och även barn, elever och deras vårdnadshavare känner till planen.

5.1.1 Uppföljning och kartläggning av risker för kränkningar

Det första steget handlar om att identifiera var verksamheten befinner sig genom att följa upp genomförda insatser och göra en kartläggning av nuläget.

Kartläggningen kan ske på olika sätt. Det digitala verktyg som Östhammars kommun använder för att hantera kränkingsutredningar ger respektive rektor goda möjligheter att se vilka platser som kränkningar sker och vad kränkningen består i. Andra underlag som kan användas för att kartlägga risker av kränkningar är enkäter som syftar till att samla in synpunkter kring bland annat trygghet, studiero och delaktighet. Även trygghetsvandringar är ett fungerande verktyg för att identifiera hur elever uppfattar miljön på enheten.

5.1.2 Analys och bedömning av orsakerna till upptäckta riskerna

När kartläggningen av upptäckta risker är klar måste respektive förskola och skola analysera orsakerna till dessa. Först när orsakerna är klarlagda är det möjligt att sätta konkreta mål för att förebygga kränkningar. Om det visar sig att kränkningar är vanliga i exempelvis ett klassrum eller på gården måste orsakerna till detta undersökas.

5.1.3 Planering och genomförande av åtgärder

Utifrån analysen av risker för kränkande behandling ska respektive enhet sätta upp konkreta och uppföljningsbara mål och bestämma åtgärder för att nå dessa. Ett mål skulle kunna vara att barn och elever alltid ska känna sig trygga i verksamheten.

5.1.4 Utvärdering

För att kunna se om åtgärderna fått effekt bör de följas upp och utvärderas. Om det visar sig att målen inte är uppnådda kan det behövas nya eller kompletterande åtgärder.